

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
41 (1999)

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-23-0

BRNO 2000

9 9990385

150, —

PŘEHLED VÝZKUMŮ 41 (1999)

Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: infor@iabrno.cz

Odpovědný redaktor: PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc.

Redakce a příprava pro tisk: Mgr. Balázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla, Ph.D.,
PhDr. Lubomír Šebela, CSc., RNDr. Vladimír Hašek, DrSc.,
Mgr. Richard Zatloukal, Miroslav Lukáš, Alice Del Maschio,
Dana Gregorová

Na titulním listě: Orlovice, okr. Vyškov. Letecký dokumentační snímek
zaniklého hradu.

Tisk: BEKROS

Náklad: 350 ks

© 2000 by the Authors.

All rights reserved.

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

BLANSKO (okr. Blansko)

Místní část Staré Blansko, Komenského ulice č. 9 (č. p. 81). Mladší doba hradištní, novověk (11. a 17.-18. století). Sídliště. Záchranná akce.

Bez jakéhokoliv zároku ze strany odpovědných státních orgánů památkové péče byla v první polovině března roku 1999 zahájena přestavba domu č. 9 (č. p. 81) na Komenského ulici v Blansku pro potřeby Státního okresního archivu. Z původní dispozice byl přitom ponechán pouze čelní trakt domu, při přestavbě pronikavě rekonstruovaný, na místě demolovaného bočního východního křídla i další zástavby ve dvoře pak došlo k vybudování nových depozitních a provozních prostor, kolmo se připojujících ke stávajícímu objektu. Vedle přední parcely č. 165 stavební aktivity zasáhly také část zahrady dřívější usedlosti (parcela č. 195). Na této podélné stavební ploše o rozloze cca 5 arů a rozměrech přibližně 34 x 15 m byl mírně jihovýchodu se svažující terén technikou snížen na úroveň okolo 274 m n. m., přičemž byly bez odborného dozoru odtěženy veškeré kulturní vrstvy i relikty starší zástavby, výška takto na západní straně areálu vzluklého terénního zářezu dosáhla až 2,4 m (na Státní mapě 1 : 5 000 – odvozené, listu Blansko 7-1 z roku 1992 jde o plochu, vymezenou body od Z a J okrajové sekční čáry vzdálenými 211,5 : 240,5; 214,5 : 234,5; 217,5 : 235 a 214,5 : 241,5 mm).

Při návštěvě staveniště dne 21. března 1999 tak bylo v podstatě možné pouze konstatovat nenávratně zničení parcely ve velmi důležitém a atraktivním místě staroblanenského sídelního uskupení, při jihovýchodním úpatí kostelní ostrožny těsně nad úrovní svitavské údolní nivy. O tom, že při stavbě mohlo dojít k narušení pozůstatků i nejstarších fází osídlení Blanska, svědčí ojedinělý keramický zlomek nezdobené výdutě s písčítým ostřivem, vyzdvižený ze zhruba 50 cm mocného nadložního souvrství hnědočerných hlín na jižním konci výše zmíněného západního profilu a zařaditelný patrně již do 10.-11. století (na citované mapě 1 : 5 000 jde o okolí bodu 214,5 mm od Z a 234,5 mm od J okrajové sekční čáry; srovnatelné nálezy 9.-11. věku z nejbližšího okolí viz Doležel 1985, 82; 1995, 207, obr. 6). Ve zbývajících partiích stavebního zářezu pak byly stopy starších sídelních aktivit evidovány v severní, přední části, kde byly při jihozápadním nároží původního domu č. p. 81 dokumentovány a ovzorkovány dva mírně do podloží zahloubené komplexy jam, obsahující keramiku 17. a 18. století. Vyzvednuto z nich bylo celkem 23 keramických fragmentů, typologicky náležejících menším hrnkům suchem a vnitřně, přes okraj přelévanou plevou, talířovitým, uvnitř rovněž glazovaným mísám, režným hrncům a hlubším mísám či opět polévaným komorovým kachlům s vegetabilním dekorem. Ve stejném místě se

nalézala i studna s válcovitým pláštěm, vyzděným z lomového, na hlinité pojivo vázaného kamene.

Jiří Doležel, AÚ AV ČR Brno

Literatura:

- Doležel, J. 1985: Nálezy z vrcholného a pozdního středověku severozápadní Moravy v letech 1979-1983 (okr. Blansko, Brno-venkov a Vyškov), *Přehled výzkumů* 1983, 82-84.
- Doležel, J. 1995: Ke vzniku a vývoji několika měst střední a severozápadní Moravy (Blansko, Ivančice, Tišnov, Velká Bíteš, Vyškov), *Archaeologia historica* 20, 201-217.

Resumé:

Blansko (Bez. Blansko). Ortsteil Staré Blansko, Komenský-Str. 9 (Konskriptionsnummer 81). Jungburgwallzeit, Neuzeit (11. und 17.-18. Jahrhundert). Siedlung. Rettungsgrabung des Archäologischen Instituts der Akademie der Wissenschaften der Tschechischen Republik, Brno.

Im März 1999 wurden beim Umbau des für die Bedarfe des Staatlichen Bezirksarchivs herzurichtenden Hauses Nr. 81 in der Komenský-Str. ursprüngliche Schichtenfolgen und Relikte der älteren Bebauung im Hof des Gebäudes (Parzellen Nr. 165 und 195, Fläche von ca 5 Ar) völlig vernichtet. Die nachfolgende Dokumentationsaktion konnte dann im Westeinschnitt der Baufläche nur noch vereinzelt Keramikfunde aus dem 10.-11. Jahrhundert und neuzeitliche eingetiefte Objekte feststellen, die zahlreiche Töpferwaren aus dem 17.-18. Jahrhundert beinhalteten. Der unangemeldete Bau betraf dabei eine sehr wichtige und attraktive Stelle an dem Südostfuß des Felsvorsprungs von Staré Blansko, dessen Besiedlung im 9.-12. Jahrhundert (einschließlich der romanischen St. Martin-Kirche wohl aus dem Ende des 12. Jahrhunderts) der Gründung des eigenen Städtchens auf dem gegenüberliegenden Flußufer in der 2. Hälfte des 13. Jahrhunderts vorgegangen war.

BRNO (k. ú. Komárov, okr. Brno-město)

Kostel sv. Jiljí. Středověk, novověk. Záchranný výzkum.

Archeologický výzkum byl vyvolán stavebními pracemi při nichž byla kolem celého obvodu kostela vykopána rýha široká asi 1 m pro položení kanalizace. Za velmi nepříznivého počasí a pod časovým tlakem byla ve vybraných úsecích situace začištěna a kresebně dokumentována. Stavební kámen z hlediska geologického posoudil Ivan Mrázek. Výzkumem se podařilo upřesnit polohu zdíva zjištěného při archeologickém výzkumu v letech 1966 až 1976 na jihovýchodní straně presbytáře (Samek 1994, obr. na str. 228). Dále se podařilo doplnit dokumentaci stavebního

materiálu publikovanou Jaroslavem Dvořákem (1997, 166-168). Na severní straně se podařilo objevit mohutné zdivo zasahující pod severní přístavek k presbytáři.

Josef Unger, ÚAPP Brno

Literatura:

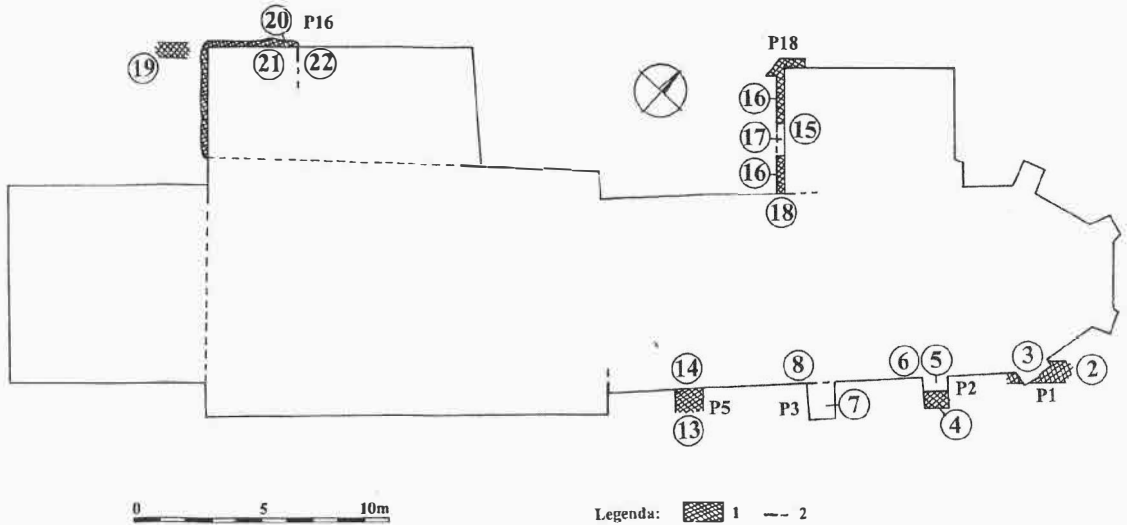
Dvořák, J. 1997: Stavební kámen starší středověké architektury v Brně. In: Z pravěku do

středověku. Sborník k 70. narozeninám Vladimíra Nekudy, Brno, 165-174.

Samek, B. 1994: Umělecké památky Moravy a Slezska I (A-I), Praha.

Resumé:

Brno (Bez. Brno-město). Kirche sv. Jiljí (S. Aegidius), Mittelalter, Neuzeit. Rettungsgrabung.



Obr. 1. Dokumentované situace při výzkumu kostela sv. Jiljí v Brně- Komárově. Legenda: 1- zjištěné zdivo, 2- spáry. Kirche sv. Jiljí (S. Aegidius), Dokumentation der Grabungsflächen.

BRNO (k. ú. Staré Brno, okr. Brno-město)

Ulice Křídlovická – Ypsilantiho. Opevnění, sídlištní vrstvy. Mladší doba hradištní. Záchranný výzkum.

Během archeologického dohledu v měsících červenec až září 1999 při výkopových pracích pro SPT Telecom se podařilo v šachtici na křižovatce ulic Křídlovická a Ypsilantiho objevit požárovou destrukci jednoduché dřevěné hrady s kamennou plentou, eventuálně kameny zpevněnou bermou. Opevnění je možné zařadit do doby mladohradištní, tedy do 11. až 12. století. Mladohradištní osídlení kontinuálně pokračovalo ulicí Ypsilantiho k řece Svatce, kde končilo asi 30 m před napojením zmíněné ulice na Poříčí. Objev opevnění a sídlištních vrstev z období 11. až 12. století tak doplňuje mozaiku, drobných výzkumů v oblasti Starého Brna, které dovolují umístit brněnský hrad do prostoru mezi ulicemi Václavská a Křídlovická. Brněnský hrad je poprvé zmíněn v Kosmově kronice k událostem z roku 1091, kdy jej obléhal král Vratislav (Kosmas II, 43-46). Historiografie klade tradičně brněnský hrad na návrší Petrov (Richter 1936), ale archeologické

nálezy z mladohradištního období, které se koncentrují do oblasti Starého Brna (srov. Skutil 1938; Cejnková 1980; Čižmářová 1980; Cejnková-Měřinský-Sulitková 1984; Hašek -Měřinský 1987), dokládají se stále větší intenzitou neudržitelnost zastaralé hypotézy.

Richard Zatloukal, ÚAPP Brno

Prameny a literatura:

Cejnková, D. 1980: Archeologický výzkum starobrněnského kláštera, *Archaeologia historica* 5, 335-337.

Čižmářová, J. 1980: Nález mladohradištní keramiky ze Starého Brna (okr. Brno-město), *Přehled výzkumů 1977*, 81.

Cejnková, D.-Měřinský, Z.-Sulitková, L. 1984: K problematice počátků města Brna, *Československý časopis historický* 32, 250-270.

Hašek, V.-Měřinský, Z. 1987: Podíl geofyziky při archeologických výzkumech na Moravě